

Özgün Makale

Adana İli Seyhan İlçesinde Görev Yapan Aile Hekimlerinde Benlik Saygısı ile Sigara Tüketimi ve Nikotin Bağımlılığı Arasındaki İlişki: Kesitsel Bir Çalışma

The Relationship Between Self-Esteem, Smoking, and Nicotine Dependence Among Family Physicians Working in Seyhan District of Adana Province: A Cross-Sectional Study

Didem Yüzügüllü¹ , Kemal Balıca²

1. Uzm. Dr., Seyhan İlçe Sağlık Müdürlüğü, Adana, Türkiye
2. Dr., Ege Üniversitesi, Madde Bağımlılığı, Toksikoloji ve İlaç Bilimleri Enstitüsü, İzmir, Türkiye

Öz

Amaç: Bu çalışma, aile hekimlerinin benlik saygısı ile sigara içme durumları ve nikotin bağımlılığı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. **Gereç ve Yöntem:** Kesitsel tipteki bu araştırma, Adana'nın Seyhan İlçesi'nde görev yapan aile hekimleri ile yürütülmüştür. Veri toplama aracı olarak sosyodemografik sorulardan oluşan bir anket formu, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kısa formu ve aktif sigara kullanıcılarına uygulanan Fagerström Nikotin Bağımlılığı Testi kullanılmıştır. İstatistiksel analizlerde ANOVA, Pearson korelasyon ve çok değişkenli regresyon analizi uygulanmıştır. **Bulgular:** Katılımcıların (136 aile hekimi) %24,3'ü aktif sigara kullanıcısı iken, %53,7'si hiç sigara kullanmamış ve %22,1'i sigarayı bırakmıştır. Aktif sigara kullanıcılarının Fagerström puan ortalaması $6,3 \pm 1,9$; tüm katılımcıların benlik saygısı puan ortalaması ise $30,2 \pm 8,4$ olarak bulunmuştur. Sigara içmeyenlerin benlik saygısı, aktif içenlere göre anlamlı derecede yüksektir ($p=0,007$). Nikotin bağımlılığı ile benlik saygısı arasında negatif yönlü ve güçlü bir ilişki saptanmıştır ($r=-0,764$; $p<0,001$). Regresyon analizi yalnızca aktif sigara içicilerinden oluşan alt örneklem üzerinde ($n=33$) gerçekleştirilmiştir ve benlik saygısının, bağımlılık düzeyindeki varyansın %55,7'sini açıkladığı görülmüştür ($B=-0,090$, $\beta=-0,787$; $p<0,001$). **Sonuç:** Aile hekimlerinde düşük benlik saygısı, nikotin bağımlılığı ve sigara tüketimi ile ilişkilidir. Kesitsel tasarım nedeniyle nedensellik ilişkisi kurulamasa da bu bulgular, benlik saygısını güçlendirmeye yönelik müdahalelerin bütün bağımlılığıyla mücadelede etkili olabileceği hipotezini destekler nitelikte olup bu ilişkiyi test edecek boylamsal araştırmalara zemin hazırlamaktadır.

Anahtar sözcükler: aile hekimliği, benlik saygısı, tütün bağımlılığı, nikotin bağımlılığı, sigara tüketimi

Abstract

Objective: This study aims to examine the relationship between the self-esteem of family physicians and their smoking status and nicotine addiction levels. **Methods:** This cross-sectional study was conducted with 136 family physicians working in the Seyhan District of Adana. Sociodemographic questions, Rosenberg Self-Esteem Scale short form and Fagerström Nicotine Dependence Test applied to active smokers were used as data collection tools. ANOVA, Pearson correlation and multivariate regression analysis were used in statistical analyses. **Results:** 24.3% of the participants were active smokers, 53.7% had never smoked and 22.1% had quit smoking. The mean Fagerström score of active users was 6.3 ± 1.9 , while the self-esteem score of all participants was 30.2 ± 8.4 . The self-esteem of non-smokers was significantly higher than that of active smokers ($p=0.007$). A strong negative correlation was found between nicotine addiction and self-esteem ($r=-0.764$; $p<0.001$). Regression analysis was performed on the sub-sample of active smokers only ($n=33$) and self-esteem explained 55.7% of the variance in nicotine dependence ($B=-0.090$, $\beta=-0.787$; $p<0.001$). **Conclusion:** Low self-esteem in family physicians is associated with nicotine addiction and smoking. However, given the cross-sectional design, the directionality of this relationship remains uncertain. These findings support the hypothesis that interventions aimed at strengthening self-esteem may be effective in combating tobacco addiction, and call for longitudinal and experimental studies to test this hypothesis.

Keywords: family practice, self-esteem, tobacco addiction, nicotine addiction, smoking

Geliş Tarihi / Received: 18.12.2025 Kabul Tarihi / Accepted: 22.02.2026 Yayın Tarihi / Published: 11.03.2026

Sorumlu Yazar / Correspondence: Didem Yüzügüllü Eposta: didemata8@gmail.com

Sorumlu Editör / Handling Editor: Nuray Özgülnar

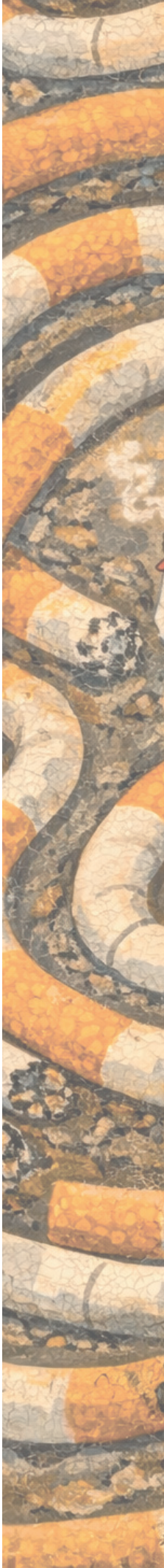
Atıf için / Suggested Citation: Yüzügüllü, D. & Balıca, K. (2026). Adana İli Seyhan İlçesinde Görev Yapan Aile Hekimlerinde Benlik Saygısı ile Sigara Tüketimi ve Nikotin Bağımlılığı Arasındaki İlişki: Kesitsel Bir Çalışma. *Sosyal Bilimler ve Sağlık Bülteni (SOSA)*, KİŞ(17), 33-46.

Giriş

Türkiye’de 2005’te pilot uygulama olarak başlatılan ve 2010’da tüm ülkede uygulamaya konulan aile hekimliği sisteminde, birinci basamak temel sağlık hizmeti sunulmaktadır. Aile hekimlerinin birincil görevinin ise toplumun sağlık düzeyini yükseltmek ve önlenabilir hastalıklara karşı bireylerin periyodik sağlık taramalarını yapmaktır. Ayrıca aile hekimleri kayıtlı hastalarına aile planlaması danışmanlığı, bağışıklama, sağlıklı beslenme ve yaşam tarzı danışmanlığı hizmeti vermektedir (Gamsızkan ve Cangür, 2024).

Nikotin bağımlılığı, tütün kullanma isteği, bırakmaya karşı direnç, yoksunluk sırasında belirtiler yaşama, sigara içme süresi veya miktarı üzerinde kontrol kaybı dahil olmak üzere bir dizi semptomla ifade edilmektedir (Theodoratou ve ark., 2014; Yustika ve ark., 2021). Nikotin asetilkolini taklit etmekte ve kolinerjik reseptörlere bağlanarak uzun vadeli fiziksel, zihinsel, davranışsal ve fizyolojik değişikliklere yol açmaktadır (Amin-Esmaceli ve ark., 2016). Sigara içmek, dünya çapında önde gelen ölüm ve hastalık nedenlerinden biri olarak bilinmektedir (Lariscy, 2019). Tütün kullanımı, akciğer kanseri (dünya çapında ölümlerin %65’ine neden olur), kronik obstrüktif akciğer hastalığı (ölümlerin %44’ü) ve sigarayla ilişkili iskemik kalp olayları (ölümlerin %22’si) dahil olmak üzere çok sayıda fiziksel ve ruhsal sağlık sorununa yol açmıştır (Dünya Sağlık Örgütü, 2015). Sağlık çalışanları arasında sigara içmek iki nedenden dolayı özellikle önemlidir. Birincisi, sağlık kuruluşları bireylerin sigarayı bırakmalarına yardımcı olmakta önemli bir rol oynamaktadır. İkincisi, hekimler toplum içinde sigara karşıtı girişimlere liderlik etmekten sorumludur ve sağlık politikalarını şekillendirmede kritik önem taşırlar. Hekimler, insanlar tarafından rol model olarak alınmakta, sigara içilmesinin önlenmesinde öncü rol üstlenmektedir (Dülger ve ark., 2018; Nilan ve ark., 2019).

Benlik saygısı “bir bireyin kendi değerine ilişkin öznel değerlendirmesi” anlamına gelmektedir (Orth ve Robins, 2014). Bu, bir kişinin zeka, iş performansı, sosyal beceriler, fiziksel görünüm ve sportif yetenekler gibi çeşitli alanlardaki yetenekleri ve nitelikleri hakkındaki algısını tanımlamaktadır. Benlik saygısının, bir kişinin gerçek yeteneklerini veya özelliklerini yansıtmadığı, ancak esas olarak bir kişinin bu nitelikler ve özellikler hakkında nasıl düşündüğünü veya hissettiğini ifade ettiği vurgulanmaktadır (Muris ve Otgaar, 2023). Benlik saygısı, bireyin öz değer ve öz saygı duygusu olmakla birlikte ve benlik kavramının değerlendirici bir bileşenidir (García ve ark., 2019; Gnambs ve ark., 2018). Benlik saygısı, iyi oluş, yaşam doyumu, olumlu etkiler, kişinin işine bağlılığı ve doyumu ile pozitif yönde ilişkilidir. Öte yandan, benlik saygısının, depresyon, anksiyete ve obezite riski ile negatif yönde ilişkili olduğu bildirilmiştir (Diener ve Diener, 1995; Iannaccone ve ark., 2016; Sowislo ve ark., 2013). Yakın zamanda yapılan kapsamlı bir meta-analitik incelemede, Orth ve Robbins (2022) yüksek benlik saygısının bireylerin daha tatmin edici ilişkilere sahip olmak, okulda ve işte daha iyi performans göstermek ve antisosyal davranışlardan kaçınmak gibi çeşitli yaşam alanlarına uyum sağlamalarına ve bu alanlarda başarılı olmalarına

yardımcı olduğu sonucuna varmıştır. Anbarlouei ve arkadaşları (2018) ve Pazzaglia ve arkadaşları (2020) tarafından yürütülen iki ayrı çalışmada ise düşük benlik saygısı ile nikotin bağımlılığı arasında bir ilişki olduğu bildirilmiştir.

Bu çalışmanın amacı bireylerin temel sağlık hizmeti almak için başvurdıkları aile hekimlerinin benlik saygısı ile sigara içme durumları ve nikotin bağımlılığı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Gereç ve Yöntem

Kesitsel tipteki bu çalışmanın evrenini Adana'nın Seyhan İlçesi'ndeki tüm aile hekimleri (n=275) oluşturmaktadır. Seyhan İlçesi 786.931 nüfusuyla Adana'nın en büyük ilçesidir ve 275 aile hekimliği birimi bulunmaktadır. Araştırmaya dahil edilme kriterleri arasında aile hekimi olarak aktif çalışıyor olmak ve Seyhan ilçesindeki aile hekimliği birimlerinden birinde görevli olmak yer almaktadır. Herhangi bir hariç tutulma kriteri bulunmamaktadır. Online anket uygulama yolu ile 02.09.2019-30.01.2020 tarihleri arasında çalışma verileri toplanmıştır. Çalışmamızda Seyhan İlçesindeki görev yapan tüm aile hekimlerine ulaşılmaya çalışılmıştır ancak gönüllülük esasına dayalı bir yaklaşım benimsendiğinden, araştırmaya katılmayı kabul eden aile hekimleri ile görüşme sağlanabilmiştir. Bu bağlamda çalışmamız olasılıksız örnekleme yöntemlerinden biri olan gönüllü örnekleme (volunteer sampling) ile gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak katılımcıların sosyodemografik özelliklerini değerlendirmeye yönelik hazırlanan bir anket formu ile birlikte Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ) kısa formu ve aktif sigara tüketicilerine uygulanan Fagerström Nikotin Bağımlılığı Testi (FNBT) kullanılmıştır. Araştırma kapsamında geliştirilen anket, Google Forms üzerinden dijital olarak tasarlanmış ve hedef popülasyonu oluşturan aile hekimlerine elektronik iletişim kanalları (e-posta ve/veya mesajlaşma uygulamaları) aracılığıyla ulaştırılmıştır.

RSBÖ kısa formu ile bireylerin benlik saygısı düzeyleri, FNBT ile nikotin bağımlılığı şiddeti standart ölçekler kullanılarak değerlendirilmiştir. Çevrimiçi anket yöntemiyle veri toplanması, coğrafi sınırlılıkları en aza indirmekle birlikte zaman ve kaynak etkinliği sağlamıştır. En yaygın tüketilen tütün ürününün sigara olması (Dünya Sağlık Örgütü, 2015) dikkate alınarak yalnızca sigara kullanımı sorgulanarak veriler toplanmıştır.

Sigara kullanım durumuna ilişkin kategorizasyon yapılırken; hiç içmemiş ifadesiyle; hayatında hiç sigara içmemiş kişiler, aktif içici ifadesiyle ise her gün ya da ara sıra sigara içen kişiler, eski içici ifadesiyle ise daha önce düzenli olarak sigara içmiş ancak en az son 3 aydır sigara içmeyen kişiler tanımlanmaktadır.

Fagerström Nikotin Bağımlılığı Testi

Katılımcılardan halen sigara içicisi olanlara, nikotin bağımlılığı düzeylerini ölçmek için Fagerström

Nikotin Bağımlılığı Testi uygulanmıştır. Karl O. Fagerstrom tarafından geliştirilen bu test, sigaraya olan fiziksel bağımlılık seviyesini belirlemekte olup, altı adet kapalı uçlu sorudan oluşmaktadır (Fagerstrom ve Schneider, 1989). Testin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Uysal ve arkadaşları (2004) tarafından yürütülmüş ve orta düzeyde güvenilirlik ($\alpha = 0,56$) ortaya konmuştur. Fagerstrom Nikotin Bağımlılık Testi'nin iç tutarlılık katsayısı $\alpha=0,76$ olarak saptandı.

Fagerström Nikotin Bağımlılığı Testi, toplam 0-10 puan arasında değişen altı sorudan oluşmaktadır. Her sorunun yanıt seçenekleri 0 ile 3 arasında ağırlıklandırılmış puanlar almakta olup sorular; sigara içildikten sonra geçen süre, günlük sigara sayısı, sabahın ilk sigarasından vazgeçme gücü, hastalık döneminde sigara içme, günün en yoğun sigara içilen dilimleri ve sabahın diğer saatlerine kıyasla ilk saatinde daha fazla sigara içme durumlarını sorgulamaktadır. Testten alınan yüksek puan, daha yüksek nikotin bağımlılığı düzeyine işaret etmektedir.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Kısa Formu

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, klinik ve araştırma uygulamalarında yaygın olarak bilinen ve uygulanan standart bir kaynaktır (Rosenberg, 1965). Ölçek, 5'i olumlu ifadeler ve 5'i olumsuz ifadeler içeren 10 maddeden oluşmaktadır. Bir Guttman ölçeği olarak tasarlanmış olmasına rağmen, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Kısa Formu genellikle bir Likert ölçeği olarak puanlanmaktadır. Katılımcılar dört yanıt seçeneğinden birini işaretleyerek yanıt verebilirler: Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Katılıyorum ve Kesinlikle Katılıyorum. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Kısa Formu'ndan alınabilecek puanlar 10-40 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan yüksek puan yüksek benlik saygısını göstermektedir. Tukuş (2010) tarafından ölçeğin kısa formunun 'Türkçe'ye uyarlama çalışması yapılmış ve iç tutarlılık araştırmasında olumlu boyut, olumsuz boyut ve bütünsel Cronbach Alpha sayıları sırasıyla 0,87; 0,85 ve 0,89 bulunmuştur (Tukuş, 2010). Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'nin bu çalışmadaki iç tutarlılık katsayısı Cronbach $\alpha=0,81$ olarak saptandı.

Etik Kurul Onayı

Adana Şehir Eğitim ve Araştırma Hastanesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan çalışma için izin alınmıştır (Toplantı Tarihi: 24.07.2019, Toplantı Sayısı: 37, Karar No: 493). Ayrıca Adana İl Sağlık Müdürlüğü AR-GE ve Proje Koordinatörlüğü'nden de gerekli izin alınmıştır.

İstatistiksel Analiz

Çalışma verilerinin analizinde SPSS 22.0 paket programı kullanılmıştır. Sürekli değişkenlerin dağılımının normalliğinin test edilmesi için Kolmogorov Smirnov testi kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler olarak kategorik değişkenler için frekans ve yüzde dağılımları, sürekli değişkenler için ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Kategorik değişkenlerin karşılaştırılmasında ki kare testi kullanılmış olup, normal dağılım gösterdiği anlaşılan sürekli değişkenlerin analizinde One Way ANOVA, Tukey, çok değişkenli doğrusal regresyon analizi ve Pearson Korelasyon Analizi uygulanmıştır. Çok değişkenli doğrusal regresyon analizi öncesinde bağımsız değişkenler arasındaki multikolinearite, Varyans Enflasyon Faktörü (VIF) ve Tolerans değerleri kullanılarak incelenmiş; VIF<5 ve Tolerans>0,20 değerleri kabul edilebilir sınır olarak belirlenmiştir. Analiz sonucunda $p<0,05$ olması anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular

Çalışmaya toplam 136 aile hekimi (hedefin %49,4'ü) dahil edildi. Katılmayı reddeden hekimlerin bir kısmı çalışmayı zaman kaybı olarak gördüklerini ya da araştırmaya güvenmediklerini belirtirken, bir kısmı herhangi bir gerekçe göstermemiştir. Katılımcıların %50,7'si erkek ($n=69$), %50,7'si kadındı ($n=67$) ve tüm katılımcıların %82,4'ü ($n=112$) evliydi. Ayrıca %36 aile hekiminin ($n=49$) kronik bir hastalığı vardı. Kronik hastalıklar arasında hipertansiyon, diyabet, koroner arter hastalığı, iskemik kalp hastalığı, tiroid hastalıkları, astım ve otoimmün hastalıklar bulunmaktaydı. Katılımcıların yaş ortalaması $45,5\pm 8,2$ idi. Bununla birlikte katılımcıların ortalama hekimlik süresi $20,4\pm 8,3$ yıldır.

Çalışmaya katılan aile hekimlerinin %24,3'ü ($n=33$)'ü halen sigara kullanıyordu, %53,7'si ($n=73$) hiç sigara kullanmamıştı, %22,1'i ise ($n=30$) sigara kullanmayı bırakmıştı. Sigara kullanıcılarının Fagerström Nikotin Bağımlılığı Testi puan ortalaması $6,3\pm 1,9$ idi. Medeni durum ve kronik hastalık varlığı ile sigara kullanma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanmadı. Ancak cinsiyet ile sigara içme durumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Sigara İçiciliği ile Demografik ve Tıbbi Değişkenler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Sigara İçiciliği		
		Aktif tüketici ($n=33$)	Hiç tüketmemiş ($n=73$)	Eski Tüketici ($n=30$)
Cinsiyet	Erkek ($n=69$) Kadın ($n=67$) p*	Sayı (%)	Sayı (%)	Sayı (%)
		21 (%30,4) 12 (%17,9) <0,001	25 (%36,2) 48 (%71,6)	23 (%33,3) 7 (%10,4)
Medeni durum	Evli ($n=112$) Evli değil ($n=24$) p	Sayı (%)	Sayı (%)	Sayı (%)
		27 (%24,1) 6 (%24,3) 0,441	58 (%51,8) 15 (%62,5)	27 (%24,1) 3 (%12,5)
Kronik hastalık	Var ($n=49$) Yok ($n=87$) p	Sayı (%)	Sayı (%)	Sayı (%)
		13 (%26,5) 20 (%23,0) 0,471	23 (%46,9) 50 (%57,5)	13 (%26,5) 17 (%19,5)

*Ki-kare analizi yapılmış, satır yüzdesi verilmiştir.

Tüm katılımcıların Benlik Saygısı Ölçeği kısa formu puan ortalaması $30,2 \pm 8,4$ idi. Sigara kullanma durumları ile benlik saygısı ölçek puanları arasındaki ilişki incelendiğinde hiç sigara kullanmayan aile hekimlerinin benlik saygılarının, aktif sigara kullanıcısı olan aile hekimlerinden anlamlı farkla yüksek olduğu bulundu ($p=0,007$). Sigara içmeyi bırakan grupla, aktif sigara içicisi ve hiç sigara kullanmamış grup arasında ise benlik saygısı açısından anlamlı bir fark bulunmadı (Tablo 2).

Tablo 2. Benlik Saygısı ve Sigara İçiciliği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

	Ortalama Benlik Saygısı Ölçeği Puanı	Standart Deviasyon		p
Aktif tüketici (n=33)	25,3	9,1	Hiç tüketmemiş Eski tüketici	0,007
Hiç tüketmemiş (n=73)	33,4	8,2	Aktif tüketici Eski tüketici	0,007
Eski tüketici (n=30)	30,6	9,0	Aktif tüketici Hiç tüketmemiş	0,257
				0,448
				0,257

*One Way ANOVA ve Tukey testi

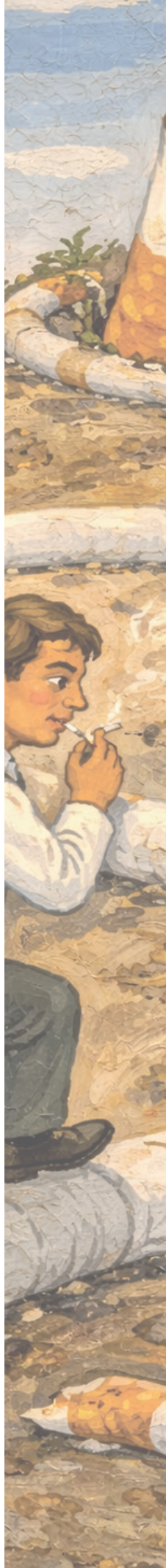
Aktif sigara kullanıcılarının Fagerström Nikotin Bağımlılığı Testi puanları ile benlik saygısı ölçek puanları arasındaki korelasyon incelendi ve nikotin bağımlılığı düzeyi ile benlik saygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde bir ilişki olduğu bulundu ($p<0,001$). Ayrıca yaşla ve hekimlik tecrübesiyle de benlik saygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönlü korelasyon vardı (Tablo 3).

Tablo 3. Benlik Saygısı ve Bazı Değişkenler Arasındaki Korelasyon

		Benlik saygısı	FNBT	Yaş	Hekimlik Tecrübesi (Yıl)
Benlik saygısı	Pearson Korelasyon	1			
	p*				
FNBT	Pearson Korelasyon	-0,764	1		
	p	<0,001			
Yaş	Pearson Korelasyon	-0,366	0,399	1	
	p	<0,001	0,021		
Hekimlik Tecrübesi (Yıl)	Pearson Korelasyon	-0,327	0,343	0,976	1
	p	<0,001	0,051	<0,001	

*Pearson Korelasyon Analizi

Yaş ve hekimlik tecrübesi arasındaki yüksek kolinearite ($r=0,976$) nedeniyle hekimlik tecrübesi regresyon modeline dahil edilmemiş; regresyon analizi benlik saygısı ve yaş

değişkenleri ile kurulmuştur. Regresyon öncesinde multikolinearite VIF ve Tolerans değerleri ile kontrol edilmiş, her iki değişken için VIF=1,457 ve Tolerans=0,686 olarak saptanmış; bu değerler kabul edilebilir sınırlar içinde kalmaktadır (VIF<5). Benlik saygısı ve yaş değişkenleri kullanılarak nikotin bağımlılığı düzeyi (FNBT puanı) değişkenini açıklamak amacıyla yapılan çok değişkenli doğrusal regresyon analizinin sonucunda anlamlı bir regresyon modeli elde edilmiş ve bağımlı değişkendeki varyansın %55,7'sinin ($R^2_{\text{adjusted}}=0,557$) bağımsız değişkenler tarafından açıklandığı bulunmuştur [$F(2,30)=21,092$, $p<0,001$]. Buna göre benlik saygısı, nikotin bağımlılığı düzeyini negatif yönlü ve anlamlı olarak tahmin etmektedir ($B=-0,090$, $SE=0,016$, %95 GA: -0,121 ile -0,059, $\beta=-0,787$, $p<0,001$). Yaş değişkeninin ise nikotin bağımlılığı düzeyi üzerinde anlamlı bir açıklayıcı olmadığı görülmüştür ($B=-0,010$, $SE=0,034$, %95 GA: -0,077 ile 0,057, $\beta=-0,042$, $p=0,768$) (Tablo 4).

Tablo 4. Nikotin Bağımlılığı Düzeyi ile İlişkili Faktörlerin Regresyon Analizi (n=33)

	B	SE(B)	%95 GA Alt	%95 GA Üst	β	p
Benlik Saygısı Ölçek Puanı	-0,090	0,016	-0,121	-0,059	-0,787	<0,001
Yaş	-0,010	0,034	-0,077	0,057	-0,042	0,768

$R^2=0,584$; $R^2_{\text{adjusted}}=0,557$; $F(2,30)=21,092$; $p<0,001$. Multikolinearite: VIF=1,457; Tolerans=0,686 (her iki değişken için). *Çok Değişkenli Doğrusal Regresyon Analizi

Tartışma

Literatürde sağlık çalışanlarının sigara tüketimi ile ilgili çok sayıda araştırma bulunmasına rağmen, özellikle aile hekimlerinin benlik saygısı düzeyleri ile nikotin bağımlılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu durum, birinci basamak sağlık hizmetlerinin temel aktörleri olan aile hekimlerinin kendi sağlık davranışlarını etkileyen psikolojik faktörlerin yeterince araştırılmadığını göstermektedir. Çalışmamızda aile hekimlerinin sigara kullanımı ve benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek hedeflendi. Bir halk sağlığı problemi olarak sigara tüketimi önlenabilir ölümlerin en önemli nedenlerinden biridir ve aile hekimleri önemli bir halk sağlığı hizmeti yürütmekte olup sigara tüketiminin insan sağlığı üzerindeki etkisi hakkında bilgilendirici ve tedavi edici yönleri bulunmaktadır (Behbehani ve ark., 2004; Öztürk ve ark., 2023; Warren ve ark., 2014; Westen-Lagerweij ve ark., 2025). Dolayısıyla aile hekimlerinin insanların sigara tüketimi veya sigarayı bırakmaları konusunda oldukça önemli bir yerde bulunduklarının ancak benlik saygısı ile ilişkisini inceleyen yeterince çalışma bulunmadığının anlaşılması nedeniyle çalışmamızın katılımcılarını aile hekimleri oluşturmuştur ve aile hekimlerinin benlik saygısı ile sigara içme durumları ve nikotin bağımlılığı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan uluslararası pek çok araştırmada hekimlerde sigara tüketim oranının oldukça yüksek oranda görüldüğü anlaşılmaktadır (Behbehani ve ark., 2004). Ayrıca sağlık profesyonellerinin sigara kullanmayarak topluma rol model olmaları ve böylece hastalarını

teşvik etmeleri önem taşımaktadır (An ve ark., 2008). Çalışmamızın bulguları, geleneksel sigara bırakma programlarının yanı sıra, benlik saygısını güçlendirmeye yönelik psikolojik müdahalelerin nikotin bağımlılığı tedavisinde daha etkili olabileceği hipotezini destekler niteliktedir. Bununla birlikte, kesitsel tasarım nedeniyle ilişkinin yönünü —düşük benlik saygısının bağımlılığa mı yoksa bağımlılık ve damgalanmanın benlik saygısının azalmasına mı yol açtığını— kesin olarak belirlemek mümkün değildir. Bu hipotezin test edilmesi için boylamsal ve deneysel tasarımlı çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Söz konusu yaklaşım, özellikle sağlık çalışanları için kişiselleştirilmiş tedavi stratejilerinin geliştirilmesinde yeni bir araştırma perspektifi sunmaktadır.

Besson ve arkadaşları (2021), tarafından yapılan ve tüm dünyadan 246 araştırmanın ve toplam 497.081 hekimin verilerinin dahil edildiği bir sistematik derleme ve meta-analiz çalışmasında, sigara içme yaygınlığı tüm hekimlerde %21 ve aile hekimlerinde %24 olarak belirlenmiştir. İtalya’da yapılan bir sistematik derlemede hekimlerin sigara tüketim oranı %21,4 olarak tespit edilmiştir (Colaprico ve ark., 2025). Bu çalışmada da literatür ile benzer biçimde aile hekimlerinde sigara tüketim yaygınlığı %24,3 olarak tespit edilmiştir. Çalışmamızda cinsiyete göre sigara tüketimi değerlendirildiğinde erkek aile hekimleri arasında sigara tüketimi yaygınlığının kadın aile hekimlerinden daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Benlik saygısı, yaş ve hekimlik tecrübesinin birlikte nikotin bağımlılığı düzeyini açıklama gücü incelenmiş ve yalnızca benlik saygısı değişkeninin nikotin bağımlılığı üzerinde anlamlı bir açıklayıcı olduğu, yaş ve hekimlik süresinin ise anlamlı bir açıklayıcı olmadığı bulunmuştur. Ancak yaş ve hekimlik tecrübesi arasındaki çok yüksek kolinearite ($r=0,976$) nedeniyle, hakemin önerisi doğrultusunda yalnızca benlik saygısı ve yaş değişkenleri ile yeniden kurulan modelde de benlik saygısı belirleyici olmaya devam etmiştir. Benlik saygısı ve yaş değişkenleri kullanılarak nikotin bağımlılığı düzeyi üzerindeki açıklayıcılık gücü incelenmiş; yalnızca benlik saygısı değişkeninin nikotin bağımlılığı üzerinde anlamlı bir açıklayıcı olduğu, yaşın ise anlamlı bir açıklayıcı olmadığı bulunmuştur. Çalışmamızın dikkat çekici bulgularından biri, benlik saygısının nikotin bağımlılığı düzeyindeki varyansın %55,7’sini açıklamasıdır. Bununla birlikte bu oran, $n=33$ ’lük küçük bir örneklemden elde edildiğinden ihtiyatla yorumlanmalıdır; küçük örneklemelerde R^2 değerleri gerçek popülasyon değerini aşırı tahmin etme eğilimindedir. Kesitsel tasarım nedeniyle bu ilişki, benlik saygısının bağımlılık üzerinde nedensel bir belirleyici olduğu şeklinde değil, iki değişken arasında güçlü bir birlikteliğin bulunduğu şeklinde yorumlanmalıdır. Literatürde benzer bulgular mevcuttur; Anbarlouei ve arkadaşları (2018) lise öğrencilerinde düşük benlik saygısı ile sigara içiciliği arasında anlamlı ilişki saptamış, benlik saygısının koruyucu bir faktör olarak işlev gördüğünü bildirmiştir. Pazzaglia ve arkadaşları (2020)

tarafından yürütülen çok boyutlu benlik saygısı çalışmasında da benzer şekilde, benlik saygısının çeşitli boyutlarının sağlık davranışlarını etkilediği ve özellikle riskli davranışların azalmasında etkili olduğu gösterilmiştir. Szinay ve arkadaşları (2019) tarafından yaklaşık 190.000 yetişkinle yürütülen geniş çaplı araştırmada da düşük öz saygıya sahip kişilerde sigara içenlerin oranının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çalışmamızda elde edilen %59'luk açıklayıcılık oranı, benlik saygısının nikotin bağımlılığıyla güçlü biçimde ilişkili olduğunu ortaya koymakta; ancak kesitsel tasarım, ilişkinin yönünü (düşük benlik saygısı → bağımlılık mı, yoksa bağımlılık/damgalanma → benlik saygısı mı?) belirsiz kılmaktadır. Bu nedenle söz konusu bulgu, tedavi yaklaşımlarında benlik saygısını güçlendirmeye yönelik müdahalelerin etkinliğinin boylamsal ve deneysel çalışmalarla test edilmesi gerektiğini vurgulayan bir hipotez olarak değerlendirilmelidir.

Yüksek benlik saygısının depresyon, anksiyete, yeme bozuklukları ve madde bağımlılığı gibi ruhsal bozuklukların şiddetini ve nüksetme riskini azalttığı tespit edilmiştir (Keshen ve ark., 2017). Murphy ve Price (1988), öğrencilerden oluşan bir örneklem üzerinde çalışmış ve düşük benlik saygısının hem erkek hem de kız öğrenciler için sigara içenleri içmeyenlerden ayıran özelliklerden biri olduğunu bulmuşlardır. Sigara içmenin, kökeni ne olursa olsun, kişisel tatminsizlikle başa çıkmanın bir yolu olduğunu ileri sürülmüştür ve benlik saygısının gençlerde sigara içmeye başlama ve deneme aşamalarıyla zayıf bir ilişkisi olduğu bulunmuştur (Jackson, 1997). Araştırmamız sonucunda elde edilen verilere göre sigara kullanan aile hekimlerinin benlik saygısının daha düşük tespit edilmiştir. Ayrıca sigara kullanan aile hekimleri arasında benlik saygısı arttıkça nikotin bağımlılığı düzeyi azalmaktadır. Yaş ve hekimlik tecrübesi arttıkça benlik saygısının azaldığı anlaşılmaktadır.

Birleşik Krallıkta yaklaşık 190.000 yetişkin ile yürütülen geniş çaplı bir araştırmada daha düşük benlik saygısına sahip kişilerde sigara içenlerin oranı daha yüksek tespit edilmiştir (Szinay ve ark., 2019). Hekimlerin de içerisinde bulunduğu birinci basamak sağlık hizmetleri çalışanlarında düşük nikotin bağımlılığı ile yüksek öz yeterlilik ilişkili olarak tespit edilmiştir (Gaur ve ark., 2021). Ancak Özdemir ve Adıgüzel (2021) tarafından Türkiye'deki sağlık çalışanları özelinde yürütülen bir araştırmada sigara tüketimi ile benlik saygısı arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Çalışmamız sonucunda ise kurulan regresyon modelinde (benlik saygısı ve yaş) yalnızca benlik saygısı değişkeninin nikotin bağımlılığı üzerinde anlamlı bir açıklayıcı olduğu bulunmuştur.

Çalışmamızda yaş ve hekimlik tecrübesi ile benlik saygısı arasında negatif yönlü anlamlı korelasyonlar saptanmıştır. Bu bulgu, mesleki deneyim arttıkça benlik saygısının azaldığını göstermekte olup, sağlık çalışanlarında mesleki tükenmişlik literatürü ile paralellik göstermektedir. Gaur ve arkadaşları (2021) tarafından birinci basamak sağlık çalışanları ile yapılan araştırmada, düşük nikotin bağımlılığı ile yüksek öz yeterlilik arasında ilişki tespit edilmiş ve mesleki stresin bu durumu etkilediği bildirilmiştir. Aile hekimlerinin çok sayıda sorumluluğu (temel tıbbi bakım, sağlık hizmetleri, anne-çocuk sağlığı, sanitasyon, ulusal sağlık programları) bulunması ve özellikle yetersiz personel nedeniyle yaşanan aşırı iş yükü, zamanla benlik saygısında azalmaya yol açabilmektedir. Murphy ve Price (1988) tarafından yapılan

çalışmada da düşük benlik saygısının sigara içenleri içmeyenlerden ayıran özelliklerden biri olduğu bulunmuş ve kişisel tatminsizlikle başa çıkmanın bir yolu olarak sigara tüketiminin görülebileceği vurgulanmıştır. Bu durum, deneyimli hekimlerin paradoks olarak daha yüksek nikotin bağımlılığı riski taşıyabileceğini düşündürmekte ve mesleki destek sistemlerinin önemini vurgulamaktadır.

Hekimlerin sigara tüketiminin önlenmesi ve bırakılmasında önemli bir role sahip oldukları düşünülmektedir. Ancak, hekimlerin kendileri sigara içtiğinde, hastaların sigara içme alışkanlıklarının ele alınmaması daha olasıdır (Pöld ve Pärna, 2020). Birincil sağlık hizmeti sunan aile hekimleri arasındaki yüksek sigara içiciliği oranlarının nedeni, temel tıbbi bakım, sağlık hizmetleri, anne ve çocuk sağlığı hizmetleri, sanitasyon, ulusal sağlık programı, sağlık eğitimi vb. gibi çok sayıda sorumluluğun neden olduğu algılanan stres olabilir. Kırsal alanlarda sağlık hizmetleri sunmak, çeşitli faktörler nedeniyle sağlık çalışanları için zor bir iştir. Yetersiz personel, aşırı iş yüküne yol açabilir ve hizmet sunumunda yüksek stres algılanmasına sebep olabilir. Bu tür durumlar, çalışanların motivasyonunu azaltabilir, iş stresi yaşamalarına neden olabilir ve bu da sağlık hizmetlerinin sunulmasını etkileyebilir. Ayrıca benlik saygısı, sağlıklı davranış değişikliğinde önemli bir bileşen olarak düşünülebilir. Shrinkre arkadaşlarının (2022) çalışmasında, düşük benlik saygısı ile yüksek nikotin bağımlılığı düzeyi ile ilişkilendirilmiştir. Ayrıca, benlik saygısının başa çıkma stilleri kullanımında da etkili olabileceği gösterilmiştir. Stresle başa çıkma becerisi ve benlik saygısı, sigarayı bırakma başarısını etkilemektedir (Gaur ve ark., 2021).

Bu çalışma, bazı önemli kısıtlılıklara sahiptir. Öncelikle, çalışma evreni sadece belirli bir bölgedeki aile hekimliği polikliniklerinde çalışan hekimlerle sınırlı kalmıştır ve tüm aile hekimlerini temsil etmeyebilir. Ayrıca, çalışma kapsamındaki katılımcılardan self-report yöntemleriyle elde edilen veriler, yanlılık veya sosyal etkiler nedeniyle gerçeği tam yansıtmayabilir. Çalışmaya katılmayı kabul etmeyen fazla sayıda aile hekiminin olması ve kabul etmeyen aile hekimlerinin arasında sigara içiciliğinin fazla olması halinde, bulunan sonuç gerçeği yansıtmıyor olabilir. Çalışmanın çapraz kesitsel tasarımı, neden-sonuç ilişkisini belirlemeye olanak tanımamaktadır, bu nedenle benlik saygısı ve nikotin bağımlılığı arasındaki ilişkinin yönünü kesin olarak saptamak mümkün değildir; ayrıca paket/yıl hesaplanmamıştır. Fagerström Nikotin Bağımlılığı Testi yalnızca aktif içicilere uygulanması (n=33) regresyon modeli için önemli bir kısıtlılıktır. Bu kısıtlamalar nedeniyle, çalışmanın sonuçları dikkatli yorumlanması gerekmektedir ve daha geniş çaplı araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca çalışmamızda benlik saygısı ile sigara kullanıcılığı arasındaki ilişkiyi etkileyebilecek stres, tükenmişlik, depresyon, anksiyete, iş yükü, uyku kalitesi ve alkol kullanımı gibi potansiyel karıştırıcı faktörler değerlendirilmemiştir. Bu nedenle gözlenen ilişkilerin bir kısmı bu ölçülmeyen değişkenlerden kaynaklanıyor olabilir.

Sonuç

Sonuç olarak, bu çalışma aile hekimlerinin benlik saygısı ile sigara tüketimi ve nikotin bağımlılığı arasındaki ilişkiye katkı sağlayabilir. Bulgular, aile hekimleri arasında sigara içmeyenlerin benlik sayısının, aktif sigara içicilerine kıyasla anlamlı derecede yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca, nikotin bağımlılığı ile benlik saygısı arasında güçlü ve negatif bir korelasyon bulunmuştur; bu da benlik saygısının artmasıyla bağımlılık düzeyinin azaldığını ortaya koymaktadır. Çalışmanın sonuçları, düşük benlik saygısının, nikotin bağımlılığı ve sigara içiciliğiyle ilişkili olduğunu göstermektedir. Ancak kesitsel tasarım, bu ilişkinin yönünü belirsiz kılmakta; düşük benlik saygısının bağımlılığa zemin hazırlayıp hazırlamadığı yoksa bağımlılığın ve bununla ilişkili damgalanmanın benlik saygısını aşındırıp aşındırmadığı sorusu yanıtızsız kalmaktadır. Bu nedenle söz konusu bulgular, yalnızca hipotez üretici düzeyde yorumlanmalı; sağlık hizmetlerinde benlik saygısını güçlendirmeye yönelik müdahalelerin nikotin bağımlılığıyla mücadeledeki etkinliği, boylamsal ve deneysel çalışmalarla test edilmelidir. Bu çalışmanın, halk sağlığı alanında nikotin bağımlılığıyla mücadelede yeni araştırma sorularının oluşturulmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Finansal Destek: Bu çalışma herhangi bir kurum veya kuruluştan finansman almamıştır

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

Yapay Zeka Beyanı: Yazarlar bu çalışmada yapay zeka araçlarını kullanmadı.

Kaynaklar

- Amin-Esmaceli, M., Rahimi-Movaghar, A., Sharifi, V., Hajebi, A., Radgoodarzi, R., Mojtabei, R. (2016). Epidemiology of illicit drug use disorders in Iran: Prevalence, correlates, comorbidity and service utilization results from the Iranian Mental Health Survey. *Addiction*. 111(10):1836-47. <https://doi.org/10.1111/add.13453>
- An, D. T. M., Van Huy, N., & Phong, D. N. (2008). Smoking among Vietnamese health professionals: knowledge, beliefs, attitudes, and health care practice. *Asia Pacific Journal of Public Health*, 20(1), 7-15. <https://doi.org/10.1177/1010539507308378>
- Anbarlouei, M., Sarbakhsh, P., Dadashzadeh, H., Ghiasi, A., Ataieasl, M., Dorosti, A., & Mohammadpoorasl, A. (2018). Cigarette and hookah smoking and their relationship with self-esteem and communication skills among high school students. *Health promotion perspectives*, 8(3), 230. <https://doi.org/10.15171/hpp.2018.31>
- Behbehani, N. N., Hamadeh, R. R., & Macklai, N. S. (2004). Knowledge of and attitudes towards tobacco control among smoking and non-smoking physicians in 2 Gulf Arab states. *Saudi medical journal*, 25(5), 585–591.
- Besson, A., Tarpin, A., Flaudias, V., Brousse, G., Laporte, C., Benson, A., ... & Dutheil, F. (2021). Smoking prevalence among physicians: a systematic review and meta-analysis. *International journal of environmental research and public health*, 18(24), 13328. <https://doi.org/10.3390/ijerph182413328>

- Colaprico, C., Colaiuda, F., Picerno, A., Rocchi, I., & La Torre, G. (2025). Prevalence of tobacco use among healthcare workers in Italy: A systematic review and meta-analysis. *Public health*, 242, 65–70. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2025.02.034>
- Çıtlı, R., & Çolak, İ. Y. (2021). Tıp fakültesi öğrencilerinin tütün ürünleri kullanımı ve sigara bağımlılık düzeylerinin belirlenmesi. *Ejons International Journal on Mathematic, Engineering and Natural Sciences*, 5(19), 605-621. <http://dx.doi.org/10.38063/ejons.468>
- Çuhadaroğlu, Ö. (1986). Adolesanlarda benlik saygısı. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.
- Diener, E., Diener, M. (1995). Cross-cultural correlates of life satisfaction and self-esteem. *J Pers Soc Psychol*. 68:653–663. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.68.4.653>.
- Dikmen, A. U., Koç, A. K., İlhan, S. Ö., & İlhan, M. N. (2019). Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesinde Sigara Kullanımı ve İlişkili Faktörler. *Gazi Medical Journal*, 30(1). <http://dx.doi.org/10.12996/gmj.2019.30>
- Dülger, S., Doğan, C., Dikiş, Ö. Ş., Yıldırım, E., Tapan, U., Özmen, İ. (2018). Analysis of the role of physicians in the cessation of cigarette smoking based on medical specialization. *Clinics*. 73:e347. <https://doi.org/10.6061/clinics/2018/e347>
- Dünya Sağlık Örgütü. WHO report on the global tobacco epidemic 2015: Raising taxes on tobacco. Geneva: World Health Organization; 2015. Erişim adresi: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241509121>
- Evans-Polce, R. J., Castaldelli-Maia, J. M., Schomerus, G., & Evans-Lacko, S. E. (2015). The downside of tobacco control? Smoking and self-stigma: A systematic review. *Social science & medicine*, 145, 26-34. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2015.09.026>
- Fagerstrom, K.O., Schneider, N.G. Measuring nicotine dependence: A review of the Fagerstrom Tolerance Questionnaire. *J Behav Med* 12, 159–182 (1989). <https://doi.org/10.1007/BF00846549>
- Gamsızkan, Z., Cangür, Ş. (2024). Hastaların Aile Hekimliği Hizmetlerini Kullanım Alışkanlıkları. *Sağlık Bilimlerinde Değer*, 14(3), 351-355. <https://doi.org/10.33631/sabd.1488866>
- García, J, A., Olmos, F, C., Matheu, M, L., & Carreño, T, P. (2019). Self-esteem levels vs global scores on the Rosenberg self-esteem scale. *Heliyon*, 5, e01378. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2019.e01378>.
- Gaur, T., Rao, D. S., Jadhav, A. A., Dagur, L. S., Dhaka, H., Pathak, P., & Chhabra, K. G. (2021). Nicotine dependence, perceived stress, and self-efficacy among primary health care professionals during the times of Covid-19 pandemic - A cross-sectional descriptive study. *Journal of family medicine and primary care*, 10(11), 4124–4130. https://doi.org/10.4103/jfmpc.jfmpc_629_21
- Gnambs, T., Scharl, A., & Schroeders, U. (2018). The structure of the Rosenberg self-esteem scale. *Zeitschrift für Psychologie*, 226, 14–29. <https://doi.org/10.1027/2151-2604/a000317>.
- Harris, M., & Orth, U. (2019). The link between self-esteem and social relationships: A meta-analysis of longitudinal studies.. *Journal of personality and social psychology*. <https://doi.org/10.1037/pspp0000265>
- Iannaccone, M., D'Olimpio, F., Cella, S., & Cotrufo, P. (2016). Self-esteem, body shame and eating disorder risk in obese and normal weight adolescents: A mediation model. *Eating Behaviors*, 21, 80–83. <https://doi.org/10.1016/j.eatbeh.2015.12.010>.

- Johnson, A. R., Jayappa, R., James, M., Kulnu, A., Kovayil, R., & Joseph, B. (2020). Do low self-esteem and high stress lead to burnout among health-care workers? Evidence from a tertiary hospital in Bangalore, India. *Safety and health at work*, 11(3), 347-352. <https://doi.org/10.1016/j.shaw.2020.05.009>
- Keshen, A., Helson, T., Town, J., & Warren, K. (2017). Self-efficacy as a predictor of treatment outcome in an outpatient eating disorder program. *Eating Disorders*, 25, 406 - 419. <https://doi.org/10.1080/10640266.2017.1324073>.
- Kuster, F., Orth, U., & Meier, L. L. (2013). High self-esteem prospectively predicts better work conditions and outcomes. *Social Psychological and Personality Science*, 4(6), 668-675. <https://doi.org/10.1177/1948550613479806>
- Lariscy, J. T. (2019). Smoking-attributable mortality by cause of death in the United States: An indirect approach. *SSM Popul Health*. 7:100349. <https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2019.100349>
- Li, S., Fang, L., Zhou, Y., Pan, L., Yang, X., Li, H., ... & Jia, C. (2015). Mediation of smoking abstinence self-efficacy on the association of nicotine dependence with smoking cessation. *The European Journal of Public Health*, 25(2), 200-204. <https://doi.org/10.1093/eurpub/cku183>
- Mruk, C. J. (2013). *Self-esteem and positive psychology: Research, theory, and practice*. Springer Publishing Company.
- Muris, P., & Otgaar, H. (2023). Self-esteem and self-compassion: A narrative review and meta-analysis on their links to psychological problems and well-being. *Psychology research and behavior management*, 2961-2975. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S402455>
- Neiss, M., Sedikides, C., & Stevenson, J. (2002). Self-esteem: a behavioural genetic perspective. *European Journal of Personality*, 16, 351 - 367. <https://doi.org/10.1002/per.456>
- Nilan, K., McKeever, T. M., McNeill, A., Raw, M., & Murray, R. L. (2019). Prevalence of tobacco use in healthcare workers: A systematic review and meta-analysis. *PloS one*, 14(7), e0220168. . <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0220168>
- Orth U, Robins RW. The development of self-esteem. *Curr Dir Psychol Sci*. 2014;23:381–387. <https://doi.org/10.1177/0963721414547414>
- Orth U, Robbins RW. Is high self-esteem beneficial? Revisiting a classical question. *Am Psychol*. 2022;77:5–17. <https://doi.org/10.1037/amp0000922>
- Özdemir, N., & Adıgüzel, V. (2021). Sağlık çalışanlarında sosyal zekâ, benlik saygısı ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki ve etkileyen faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 12(1), 18-28. <https://doi.org/10.14744/phd.2020.96658>
- Öztürk O, Yavuz E, Özdemir M, Ayraller A. Bir Aile Sağlığı Merkezi Bünyesinde Kurulan Sigara Bıraktırma Kliniğine Müracaat Eden Hastaların Analizi. *Bağımlılık Dergisi*. December 2023;24(4):507-513. <https://doi.org/10.51982/bagimli.1264049>
- Pazzaglia, F., Moè, A., Cipolletta, S., Chia, M., Galozzi, P., Masiero, S., & Punzi, L. (2020). Multiple dimensions of self-esteem and their relationship with health in adolescence. *International journal of environmental research and public health*, 17(8), 2616. <https://doi.org/10.3390/ijerph17082616>
- Peretti-Watel, P., Legleye, S., Guignard, R., & Beck, F. (2014). Cigarette smoking as a stigma: evidence from France. *The International journal on drug policy*, 25(2), 282–290. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2013.08.009>
- Pöld, M., & Pärna, K. (2020). Nicotine dependence and factors related to smoking cessation among physicians in Estonia. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(9), 3217. <https://doi.org/10.3390/ijerph17093217>

- Robins, R., Tracy, J., Trzesniewski, K., Potter, J., & Gosling, S. (2001). Personality Correlates of Self-Esteem. *Journal of Research in Personality*, 35, 463-482. <https://doi.org/10.1006/JRPE.2001.2324>.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent: Self-image*. Princeton: Princeton University Press.
- Shinkre, R., Srivastava, B., Eshwar, S., Jain, V., Bharadwaj, A., & S., S. (2022). Effect of self-esteem & self-efficacy on levels of nicotine dependence among current smokers in Bangalore: A cross-sectional study. *Global Journal for Research Analysis*. <https://doi.org/10.36106/gjra/6308573>
- Sowislo, J. F., & Orth, U. (2013). Does low self-esteem predict depression and anxiety? A meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 139, 213–240. <https://doi.org/10.1037/a0028931>
- Szinay, D., Tombor, I., Garnett, C., Boyt, N., & West, R. (2019). Associations between self-esteem and smoking and excessive alcohol consumption in the UK: A cross-sectional study using the BBC UK Lab database. *Addictive Behaviors Reports*, 10, 100229. <https://doi.org/10.1016/j.abrep.2019.100229>
- Tate, S., Wu, J., McQuaid, J., Cummins, K., Shriver, C., Krennek, M., & Brown, S. (2008). Comorbidity of substance dependence and depression: role of life stress and self-efficacy in sustaining abstinence.. *Psychology of addictive behaviors : journal of the Society of Psychologists in Addictive Behaviors*, 22 1, 47-57 . <https://doi.org/10.1037/0893-164X.22.1.47>.
- Theodoratou, K., Christidi, F., Toulas, P., Verganelakis, D. A. (2014). An fMRI study prior and post acupuncture treatment during the first 24 hours of smoking cessation. *Deutsche Z Akupunktur*. 57(3):18-22. <https://doi.org/10.1016/j.dza.2014.07.004>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2022). *Türkiye Sağlık Araştırması*.
- Uysal, M. A., Kadakal, F., Karşıdağ, C., Bayram, N. G., Uysal, O., & Yılmaz, V. (2004). Fagerstrom test for nicotine dependence: reliability in a Turkish sample and factor analysis. *Tuberk Toraks*, 52(2), 115-21.
- U.S. Department of Health and Human Services. (2014). *The Health Consequences of Smoking—50 Years of Progress: A Report of the Surgeon General*. Atlanta, GA: U.S. Department of Health and Human Services, Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Chronic Disease Prevention and Health Promotion, Office on Smoking and Health.
- Westen-Lagerweij, N. A., Meeuwssen, E. G., Croes, E. A., Chavannes, N. H., Meijer, E. (2025). Identifying roles in smoking cessation care for different types of healthcare providers: a qualitative study with people who smoke. *Front. Health Serv*. 5:1421429. <https://doi.org/10.3389/frhs.2025.1421429>.
- Yustika, M., Ikhsani, A., Sangging, P. R. (2021). Case report: Nicotine addiction-adolescence obsession. *J Teknologi Kesehatan Borneo*. 2(2):100-7. <https://doi.org/10.30602/jtkb.v2i2.40>

